

Η ΑΛΛΑΓΗ ΣΤΗΝ
ΚΟΙΝΩΝΙΑ

και

ΤΑ ΝΕΑ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΑ
ΚΙΝΗΜΑΤΑ

BRYAN R. WILSON, ΔΙΔΑΚΤΟΡΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΕΠΙΤΙΜΟ ΜΕΛΟΣ ΤΟΥ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΤΗΣ ΟΞΦΟΡΔΗΣ
ΑΓΓΛΙΑ

2 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1995

Η ΑΛΛΑΓΗ ΣΤΗΝ
ΚΟΙΝΩΝΙΑ

και

ΤΑ ΝΕΑ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΑ
ΚΙΝΗΜΑΤΑ

Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΛΛΑΓΗ ΚΑΙ
ΤΑ ΝΕΑ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΑ ΚΙΝΗΜΑΤΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

I.	Η Παράδοση της Θρησκευτικής Μισαλλοδοξίας	1
II.	Η Περιπέτεια των «Νέων» Κινήματων	2
III.	Νέα Θρησκευτικά Κινήματα της Σύγχρονης Εποχής	3
IV.	Η Επιρροή των Παθολογικών Περιπτώσεων	4
V.	Αντιφατικές Καταγγελίες	5
VI.	Η Εναντίωση στη Σαηεντολογία	5
VII.	Κοινωνική Αλλαγή και Θρησκευτικός Αντίλογος	7
	Λίγα Λόγια για τον Συγγραφέα	9

Η ΑΛΛΑΓΗ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑ *και* ΤΑ ΝΕΑ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΑ ΚΙΝΗΜΑΤΑ

BRYAN R. WILSON, ΔΙΔΑΚΤΟΡΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΕΠΙΤΙΜΟ ΜΕΛΟΣ ΤΟΥ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΤΗΣ ΟΞΦΟΡΔΗΣ
ΑΓΓΛΙΑ

2 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1995

I. Η ΠΑΡΑΔΟΣΗ ΤΗΣ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗΣ ΜΙΣΑΛΛΟΔΟΞΙΑΣ

Από την πρώτη εποχή του Χριστιανισμού, η Δυτική κοινωνία κληρονόμησε την ισχυρή και συνειδητή παράδοση της θρησκευτικής μισαλλοδοξίας. Η χριστιανική δέσμευση είχε τον χαρακτήρα της αποκλειστικότητας. Διακήρυττε ότι είναι η μόνη αληθινή πίστη και θεωρούσε ότι edικαιούτο την καθολική αφοσίωση όλης της ανθρωπότητας. Ήταν μια μη υποχρεωτική πίστη, αλλά, έχοντας ως τελικό σκοπό να μεταστρέψει και να εναγκαλιστεί ολόκληρη την ανθρωπότητα, δεσμεύτηκε από την αρχή σε έναν ανελέητο προσηλυτισμό. Αυτή η μοναδική πλειάδα χαρακτηριστικών διαφοροποίησαν τον πρώιμο Χριστιανισμό από άλλα θρησκευτικά κινήματα της εποχής· τον διαφοροποίησαν από τον Ιουδαϊσμό, που είχε εθνολογική βάση, και από το έντονο μυστήριο και από τις θρησκείες της αυτοκρατορίας οι οποίες ήταν ανεκτικές ή τουλάχιστον αδιάφορες ως προς τις άλλες θρησκείες. Ο Χριστιανισμός στον Μεσαίωνα διατήρησε

τον επιθετικό προσηλυτισμό εναντίον των παγανιστικών και πρωτόγονων θρησκειών, οι θιασώτες των οποίων θα έπρεπε να προσηλυτιστούν, και ανέπτυξε μια ακόμα πιο αυστηρή πολιτική καταπίεσης όλων των μη ελεγχόμενων ή αιρετικών εκδηλώσεων της χριστιανικής πίστης. Η αίρεση τιμωρούνταν με θάνατο – μια πολιτική που δικαιολογούνταν θεολογικά από τον Θωμά τον Ακινάτη (1225-1274) και τέθηκε ανελέητα σε εφαρμογή από την Ιερά Εξέταση (που θεσμοθετήθηκε το 1232 και τελικά καταργήθηκε στην Ισπανία, μόλις το 1820). Η Μεταρρύθμιση έφερε κάποιον περιορισμό, αν και σταδιακό, των χονδροειδών μορφών θρησκευτικής μισαλλοδοξίας, αλλά η εχθρότητα προς τις «παρεκκλίνουσες» εκφράσεις του Χριστιανισμού παρέμενε ισχυρή ακόμη και στις πιο φιλελεύθερες και εξελιγμένες χώρες των Προτεσταντών.

II. Η ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑ ΤΩΝ «ΝΕΩΝ» ΚΙΝΗΜΑΤΩΝ

Όταν μετά τη Μεταρρύθμιση οι διαφορετικές μορφές της χριστιανικής πίστης απέκτησαν ένα σώμα σταθερών οπαδών και αναδείχθηκαν ως νέα θρησκευτικά κινήματα, αντιμετώπισαν σχεδόν πάντα ακραία μισαλλοδοξία. Οι Χουτερίτες, προερχόμενοι αρχικά από το Τιρόλο, αντιμετώπισαν κατ' επανάληψη το σπαθί και εξαναγκάζονταν να τρέπονται σε φυγή και να μετακινούνται από οικισμό σε οικισμό σε ολόκληρη την Κεντρική Ευρώπη. Οι Κουάκεροι στην Αγγλία υπέστησαν διαρκείς διωγμούς στα τέλη του 17ου αιώνα και πολλοί απ' αυτούς φυλακίστηκαν για τα πιστεύω τους. Οι πρώτοι Μεθοδιστές τον 18ο αιώνα είχαν δεχτεί συχνές επιθέσεις και μερικά από τα παρεκκλήσια τους είχαν καεί. Δεν ήταν σπάνιες οι φορές που οι τοπικοί αξιωματικοί της αστυνομίας και οι δικαστές πήραν μέρος σε τέτοιους διωγμούς, υποκινώντας το πλήθος να δράσει και αντιμετωπίζοντας αυτούς τους νομοταγείς θρησκευόμενους ως ενόχους παρά ως θύματα. Στα τέλη του 19ου αιώνα στην Αγγλία οι πρώτοι οπαδοί του Στρατού της Σωτηρίας είχαν γίνει αποδέκτες παρόμοιας εχθρότητας. Μόνο μέσα σε έναν χρόνο περισσότεροι από 600 «στρατιώτες» δέχθηκαν βίαιη επίθεση από τους «σκληρούς», για τους οποίους οι οπαδοί του Στρατού της Σωτηρίας πίστευαν ότι ενθαρρύνονταν από την ισχυρή βιομηχανία ζυθοποιίας. Περαιτέρω, μέσα στα επόμενα χρόνια ένας ανάλογος αριθμός μελών του Στρατού της Σωτηρίας φυλακίστηκε για αμφιλεγόμενες, ίσως και χαλκευμένες κατηγορίες, όπως για παρακώλυση της κυκλοφορίας. Στην Ελβετία τη δεκαετία του 1890 κατηγορήθηκαν για εξαπάτηση και οικονομική εκμετάλλευση, κατηγορίες παρόμοιες με εκείνες που διατυπώθηκαν εναντίον των Μορμόνων ιεραποστόλων στη Σκανδιναβία τον προηγούμενο αιώνα.

Στις αρχές του 20ού αιώνα η αντίθεση σε μερικές νέες θρησκείες εκφράστηκε με διαφορετικές μορφές: η Χριστιανική Επιστήμη επικρίθηκε δριμύτατα, τόσο για τους ισχυρισμούς της για την πνευματική θεραπεία όσο και για την άρνηση της πραγματικότητας της ύλης, ωστόσο η καταδίκη αυτή ήταν σε μεγάλο βαθμό λογοτεχνική, αρχίζοντας από τη σάτιρα του Μαρκ Τουέν και φτάνοντας έως τη σοβαρή επίθεση του διακεκριμένου ιστορικού Herbert Albert Laurens Fisher, εν μέσω μιας πραγματικής πληθώρας από εχθρικά σχόλια προερχόμενα από κληρικούς, γιατρούς και, σε πιο ανάλαφρο ύφος, σε στιλ σάτιρας, με γελοιογραφίες και

σατιρικά μυθιστορήματα. Η εναντίωση στους Μάρτυρες του Ιεχωβά, που εξακολουθητικά θεωρούνταν νέο κίνημα στο πρώτο μισό του 20ού αιώνα, συχνά εκφραζόταν με σωματική βία. Στις Ηνωμένες Πολιτείες είχαν γίνει αντικείμενο βίας από το πλήθος κατά τον Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο, και κάποιοι βασανίστηκαν με πίσσα και πούπουλα. Είχαν διωχθεί εξαιτίας της άρνησής τους να χαιρετήσουν τη σημαία και να τραγουδήσουν τον εθνικό ύμνο όχι μόνο στις Ηνωμένες Πολιτείες αλλά και σε τελείως διαφορετικές χώρες, όπως το Μαλάουι. Η αντίρρησή τους να υπηρετήσουν τη στρατιωτική τους θητεία οδήγησε σε νομική δίωξή τους στη Γαλλία, στην Ισπανία και στην Ελλάδα ακόμη και τις τελευταίες δεκαετίες. Στο Κεμπέκ αυτή η γενικά νομοταγής αίρεση διώχθηκε ανελέητα από την αστυνομία καθ' όλη τη δεκαετία του 1940 και τη δεκαετία του 1950 για μια ευρεία γκάμα υποτιθέμενων παραβάσεων του νόμου. Θα μπορούσαν να παρατεθούν πάμπολλα παραδείγματα τα οποία χρησιμεύουν στο να δείξουν τη συνεχιζόμενη έκταση της θρησκευτικής μισαλλοδοξίας και την επανεμφάνιση της αντίθεσης για κάθε αναδυόμενο θρησκευτικό οργανισμό και νέα αντίληψη θρησκευτικής πρακτικής.

Σε όλες αυτές τις περιπτώσεις αυτό που ήταν κοινό στα θύματα-αιρέσεις ήταν ότι στην εποχή τους αποτελούσαν σχετικά νέα μειονοτικά θρησκευτικά κινήματα. Επειδή καταδέχτηκαν να διαφωνήσουν με τη μια ή την άλλη συνταγή των καθιερωμένων θρησκειών ή επέλεξαν να εξετάσουν τις δικές τους ιδέες περί θεότητας, σωτηρίας και λατρείας ή επειδή αμφισβήτησαν τα πρότυπα της σύγχρονης κοσμικής κοινωνίας, έγιναν αντικείμενα δυσπιστίας και θεωρήθηκαν φορείς κοινωνικής αναταραχής.

III. ΝΕΑ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΑ ΚΙΝΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΕΠΟΧΗΣ

Με το πέρασμα του χρόνου, τα νέα θρησκευτικά κινήματα τείνουν να αποκτήσουν μεγαλύτερη κοινωνική αποδοχή. Οι αιρέσεις και τα κινήματα που ήταν νέα, έναν ή περισσότερο από έναν αιώνα πριν –οι Αντβεντιστές της Εβδόμης Ημέρας, οι Μορμόνοι, οι Μάρτυρες του Ιεχωβά και άλλοι– έγιναν γνωστοί και λιγότερο ή περισσότερο αποδεκτοί. Παρ' όλο που συχνά παραμένουν τα θύματα της κοινωνικής χλεύης, τους επιτρέπεται όλο και περισσότερο να λειτουργούν με τον δικό τους τρόπο. Όμως οι διακρίσεις και οι εναντιώσεις παραμένουν, εστιάζοντας, όπως και πριν, στους νέους αναδυόμενους θρησκευτικούς οργανισμούς. Τις τελευταίες πέντε δεκαετίες, ο αριθμός των νέων θρησκειών στις δυτικές κοινωνίες έχει αυξηθεί θεαματικά. Κάποιες έλκουν την καταγωγή τους από τις κύριες θρησκείες της Ανατολής και άλλες αναδύονται από την επαναξιολόγηση ετερόκλητων στοιχείων από διάφορες θρησκευτικές παραδόσεις. Ωστόσο, άλλες έχουν προκύψει από τις παραδοσιακές θρησκείες των αυτοχθόνων ή ισχυρίζονται ότι είναι σύγχρονες ανασυνθέσεις του αρχαίου παγανισμού. Άλλες, πάλι, εμφανίζονται ως πνευματική αντίδραση στις προόδους των φυσικών επιστημών, της τεχνολογίας επικοινωνιών και των διάφορων μορφών ψυχικής θεραπείας. Πολλοί επιδιώκουν να αφυπνίσουν και να απελευθερώσουν το ανθρώπινο δυναμικό και να προάγουν μια πνευματική διάσταση αντί για την όλο και πιο διογκούμενη κοσμική εμπειρία του ανθρώπου στη σύγχρονη κοινωνία. Ομόφωνα οι μελετητές σε αυτό το πεδίο δίνουν έμφαση στην ποικιλομορφία αυτών των νέων κινήματων, τα περισσότερα από τα οποία έχουν

ως κοινό μόνο το γεγονός ότι εμφανίστηκαν ταυτόχρονα. Παρ' όλα αυτά, αυτό που είναι προφανές είναι η τάση, έκδηλη στα μέσα μαζικής ενημέρωσης και στις δηλώσεις σχετικά με το θέμα από τα δημόσια πρόσωπα, να ομαδοποιούνται όλα τα νέα θρησκευτικά κινήματα, σαν να ακολουθούν ένα συγκεκριμένο στερεότυπο. Το γεγονός ότι αυτή η προδιάθεση είναι από μόνη της επιζήμια για τη δίκαιη μεταχείριση των νέων θρησκειών είναι φανερό. Όταν –καλώς ή κακώς– ένα κίνημα κατηγορείται ανοιχτά για πράξεις ή συμπεριφορές αντίθετες προς το κοινό καλό, ο ισχυρισμός τείνει εύκολα να μεταβιβαστεί σε όλα αυτά τα κινήματα όσον αφορά τις συγκεκριμένες απόψεις και δραστηριότητες, για τις οποίες το κοινό γενικά δεν είναι καλά πληροφορημένο. Καθώς αυτά τα κινήματα είναι ελάχιστα γνωστά, οι παρανοήσεις, οι διαδόσεις, το μυθεύματα και οι συκοφαντίες εύκολα συσσωρεύονται συνδεδεμένα με τη φήμη τους. Επειδή ο τρόπος με τον οποίο τα ίδια τα ΜΜΕ λειτουργούν, όταν γίνει ένας ισχυρισμός, τείνει να ανακυκλώνεται, καθώς οι δημοσιογράφοι, που συχνά βασίζονται σε προηγούμενες αναφορές των μέσων ενημέρωσης, είτε έχει αποδειχθεί κάτι είτε όχι, επαναλαμβάνουν μια γνωστή ιστορία κι έτσι παράγουν αυτό που οι κοινωνιολόγοι έχουν ονομάσει «αρνητικά, συνοπτικά γεγονότα».

IV. Η ΕΠΙΡΡΟΗ ΤΩΝ ΠΑΘΟΛΟΓΙΚΩΝ ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΩΝ

Ένας μικρός αριθμός τραγικών και ολότελα ασυνήθιστων επεισοδίων επιτείνει τη δημιουργία εχθρικών αντιδράσεων ενάντια στις νέες θρησκείες. Το αν η οικογένεια Τσαρλς Μάνσον, που διέπραξε φρικιαστικές δολοφονίες στην Καλιφόρνια, ή ο Συμβιωτικός Απελευθερωτικός Στρατός, που συμμετείχε σε τρομοκρατικές ενέργειες, ήταν κατά οποιονδήποτε τρόπο μέλη θρησκευτικού κινήματος είναι αμφισβητήσιμο, τα μέσα μαζικής ενημέρωσης όμως τα περιέγραφαν με μεγάλη ευκολία ως τέτοια. Ο Τζιμ Τζόουνς, κεντρική φιγούρα στην τραγωδία της Τζόουνσταουν στη Γουιάνα το 1978, ήταν θρησκευτικός λειτουργός – όμως σε ένα καθιερωμένο δόγμα, στους Μαθητές του Χριστού, και όχι σε ένα νέο θρησκευτικό κίνημα. Η σφαγή του Γουάκο το 1993, το συμβάν με τον Ναό του Ήλιου στον Καναδά και την Ελβετία το 1994 και η φονική δράση στην Ιαπωνία των Αούμ Σίνρι Κίο το 1995, ήταν παθολογικά φαινόμενα που σχετίζονται με νέες θρησκείες, σε *συγκεκριμένα* όμως κινήματα, όχι με τις νέες θρησκείες γενικά. Τέτοιες εκδηλώσεις είναι ευτυχώς σπάνιες, και πρέπει να βλέπουμε τα πράγματα στις σωστές τους διαστάσεις: δεδομένου ότι λειτουργούν κυριολεκτικά χιλιάδες νέες θρησκείες στις προηγμένες βιομηχανικές κοινωνίες (δυτικές χώρες και στην Ιαπωνία), παράξενα συμβάντα αυτού του είδους μπορούν να θεωρηθούν ως εξαίρεση στον κανόνα. Παρ' όλα αυτά, επειδή αυτές οι τραγωδίες άφησαν σημάδια στη διάνοια των ανθρώπων –όχι απόλυτα δικαιολογημένα πάντοτε – και επειδή αποδίδονται στους νέους θρησκευτικούς οργανισμούς, η εικόνα όλων αυτών των κινήματων έχει την τάση να κηλιδώνεται αδικαιολόγητα. Ωστόσο, η αλήθεια είναι ότι οι περισσότερες νέες θρησκευτικές οργανώσεις λειτουργούν ως ακίνδυνοι φορείς ηθικής, κοινωνικής και πνευματικής υποστήριξης για τους οπαδούς τους, κάτι εντελώς διαφορετικό από την αντίληψη που έχει διαμορφωθεί μέσα στον ηθικό πανικό που έχει εγερθεί σχετικά με τις νέες θρησκευτικές ομάδες.

V. ΑΝΤΙΦΑΤΙΚΕΣ ΚΑΤΑΓΓΕΛΙΕΣ

Εκτός από την εχθρότητα που υποκινείται από το απλό γεγονός ότι η θρησκεία είναι «νέα» (σε κοινωνίες όπου η κυρίαρχη γενική υπόθεση είναι ότι η θρησκεία πρέπει να είναι απαραίτητη «παλιά»), η ποικιλία των σύγχρονων νέων θρησκειών είναι τέτοια, που η καθεμία τους μπορεί να δεχτεί επίθεση για κάποιο ιδιαίτερο χαρακτηριστικό που διαθέτει. Αυτές οι κατηγορίες μπορεί να ξεφύγουν μέχρι του σημείου της άκρατης αντίφασης. Έτσι, υπάρχουν περιπτώσεις όπου κάποιες νέες θρησκείες οι οποίες ενθαρρύνουν τα μέλη τους να συμμετάσχουν στις βασικές καθημερινές δραστηριότητες της ζωής, γίνονται αντικείμενο κριτικής επειδή φαίνεται «να εισχωρούν» σε σημαντικά κοινωνικά ιδρύματα και επιχειρήσεις, ενώ άλλες ομάδες που ασκούν κοινοτισμό καταδικάζονται για τον διαφορετικό τρόπο ζωής της κοινότητας και για τους ανθρώπους που «τραβούν έξω» από τη συμβατική κοινωνία. Κάποιοι επιπλήττονται για τον υλικό προσανατολισμό τους και την ανεκτική τους στάση στη σεξουαλικότητα και στη χρήση ναρκωτικών. Άλλοι δέχονται όχι λιγότερο εχθρικές αποδοκιμασίες επειδή παρακινούν νέους ανθρώπους να διατηρήσουν έναν άκρως ασκητικό τρόπο ζωής. Σε μια εποχή όπου υπάρχουν πολλές κοινωνικές δυνάμεις που υποκινούν τη διάσπαση της σύγχρονης οικογένειας, είναι οι νέες θρησκείες που συχνά επιλέγονται να κατηγορηθούν ότι «διασπών οικογένειες». Αυτές οι κατηγορίες στρέφονται μόνιμα εναντίον των νέων κινήματων, με τη μόνη ίσως δικαιολογία ότι εναντίον τους έγιναν παρόμοιες καταγγελίες με εκείνες που έγιναν εναντίον των μοναστικών κινήσεων στο πέρασμα των αιώνων.

VI. Η ΕΝΑΝΤΙΩΣΗ ΣΤΗ ΣΑΗΕΝΤΟΛΟΓΙΑ

Μια σειρά από διάφορες ανησυχίες φαίνεται να υποκίνησαν την εναντίωση στη Σαηεντολογία, συμπεριλαμβανομένων κι εκείνων που συνήθως εγείρονται σε σχέση με τις νέες θρησκείες γενικά.

Πρώτον, η Σαηεντολογία μπορεί να εγείρει την υποψία επειδή ισχυρίζεται ότι επιφέρει πνευματική γνώση από την εφαρμογή ορθολογικών διαδικασιών. Οι διαδικασίες που λαμβάνουν χώρα στις παραδοσιακές θρησκείες γενικά αφορούν θρησκευτικές αξίες που συνολικά υπερβαίνουν τα όρια της λογικής, και μπορεί να προσβάλλονται από την ιδέα ότι οι θρησκευτικές αλήθειες ή τα πνευματικά οφέλη μπορούν να συνειδητοποιηθούν με τεχνικά μέσα – μέσα διαφορετικά από τις αγιασμένες ιδέες τους περί λατρείας και ηθικής. Οι ορθολογικές διαδικασίες και η συστηματική μάθηση χαρακτηρίζουν την επιστήμη, την τεχνολογία και τα οικονομικά παρά την αναζήτηση της αρχαίας θρησκευτικής αλήθειας ή πνευματικής εμπειρίας. Επειδή η Σαηεντολογία συνδέει πνευματικούς στόχους και λογικά, τεχνικά (και μάλιστα τεχνολογικά) μέσα, εκείνοι που είναι αφοσιωμένοι στις καθιερωμένες θρησκείες έχουν την τάση να την καταδικάζουν ως μη «πραγματική» θρησκεία. Τη θεωρούν κίβδηλη επειδή χρησιμοποιεί σύγχρονη γνώση παρά αρχαίες μεθόδους, ελαχιστοποιεί ή εγκαταλείπει συνηθισμένες θρησκευτικές έννοιες όπως η ιερότητα και τα τελετουργικά, και

υιοθετεί έναν πραγματιστικό προσανατολισμό για την επιδίωξη των θρησκευτικών στόχων. Αγνοώντας τον βαθμό στον οποίο οι θρησκευτικές χορηγίες και δωρεές είναι απαραίτητες σε όλες τις θρησκευτικές οργανώσεις, βλέπουν και στη Σαηεντολογία, που οι οπαδοί είναι υποχρεωμένοι να συνεισφέρουν οικονομικά για το κόστος της εκπαίδευσής τους, όπως συμβαίνει στο εμπόριο και στις επιχειρήσεις, να τίθεται το ζήτημα της πληρωμής για τις υπηρεσίες πολύ άμεσα, κάτι που δεν ταιριάζει σε μια θρησκεία. Ως εκ τούτου, οι οικονομικοί διακανονισμοί της Σαηεντολογίας παρουσιάζονται ως εκμετάλλευση και επομένως το κίνημα απορρίπτεται ως ακατάλληλο για θρησκεία. Ωστόσο, αυτοί που προάγουν τέτοιες μορφές δεν αναγνωρίζουν ότι στις καθιερωμένες εκκλησίες είναι επιτακτική η ανάγκη οικονομικών απαιτήσεων από τα μέλη τους, όπως στην Καθολική Εκκλησία για την πληρωμή μιας λειτουργίας, σε κάποια προτεσταντικά δόγματα για θεσπισμένα σύμφωνα, ή κατά το παρελθόν στις κύριες εκκλησίες με την επιβολή της φορολογίας της δεκάτης, η οποία απαιτείται ακόμη και σήμερα από πολλές χριστιανικές αιρέσεις. Αυτές οι οικονομικές εισφορές παρουσιάζονται ως κάτι το διαφορετικό μόνο και μόνο επειδή συχνά οι διαδικασίες πληρωμής καθιερώθηκαν βάσει μιας αρχαίας συνήθειας ή θεμελιώθηκαν με βιβλική εντολή. Αυτοί που ασκούν κριτική σχετικά με τις οικονομικές διευθετήσεις της Εκκλησίας της Σαηεντολογίας αγνοούν τη βασική ομοιότητα λειτουργίας των οικονομικών διαδικασιών με τις παραδοσιακές θρησκείες, απλώς και μόνο επειδή σε αυτές διαφέρει η μορφή και επειδή περιβάλλονται από την αρχή της αρχαιότητας και της ιερότητας.

Δεύτερον, η Σαηεντολογία υπόσχεται θεραπευτικά οφέλη κατά την απελευθέρωση των ατόμων από το αποτέλεσμα των τραυματικών εμπειριών του παρελθόντος. Αυτή η υπόσχεση μπορεί να φαίνεται στους κλασικούς επαγγελματίες της ψυχιατρικής ως πρόκληση στις θεωρητικές παραδοχές των μεθόδων τους και, ειδικότερα, των τεχνικών που χρησιμοποιούν. Έτσι, δύο ομάδες επαγγελματιών, οι κληρικοί και οι ψυχίατροι, που μπορεί να πει κανείς ότι έχουν συμφέροντα σε αυτά τα θέματα, είναι πιθανόν να εγείρουν εναντίωση ως προς τη Σαηεντολογία, και η καθεμιά έχει μια ευρύτερη ομάδα υποστηρικτών από επαγγελματίες (π.χ. δασκάλους και γιατρούς) και ένα ακόμη ευρύτερο στρώμα κοινού το οποίο μπορούν να επηρεάσουν.

Τρίτον, μερικοί απ' αυτούς που ακολουθούν τη Σαηεντολογία αποφασίζουν να συνεχίσουν με περαιτέρω εκπαίδευση για να γίνουν προσοντούχοι ώντιτορ της Σαηεντολογίας, εγκαταλείποντας ευκαιρίες για πιο συμβατικές καριέρες. Γονείς, συγγενείς, φίλοι και αμύητοι στη Σαηεντολογία μπορεί να δουν μια τέτοια απόφαση με ανησυχία. Αν μετά από μια τέτοια επιλογή ακολουθήσει αποξένωση από την οικογένεια και τους φίλους, όπως συμβαίνει μερικές φορές, αυτό ενισχύει περαιτέρω εκείνους που αντιτίθενται στη νέα θρησκεία – στα μάτια τους φαίνεται ως « μια αίρεση που διαλύει οικογένειες ».

Τέταρτον, μια πιο γενική και αόριστη θεώρηση της πολιτιστικής ηθικής της Σαηεντολογίας μπορεί να εγείρει περαιτέρω εναντίωση. Παραδοσιακά, ο Χριστιανισμός κληροδοτεί έναν σαφή ασκητικό προσανατολισμό στον κόσμο και έχει καλλιεργήσει, πέρα από τα όρια των εκκλησιών ή του ποιμνίου τους, εικασίες για τον βασικό χαρακτήρα της αληθινής θρησκείας,

δηλαδή ότι η θρησκεία θα πρέπει να είναι σοβαρή, να προάγει την ασκητική ηθική και να είναι αφοσιωμένη στη θυσία των εγκοσμίων προς όφελος της προετοιμασίας για την ανταμοιβή σε μια μετά θάνατον ζωή. Η μέριμνά του είναι να διαποτίσει τον άνθρωπο με την αίσθηση της εγγενούς αμαρτωλότητάς του και της ανικανότητάς του να επιτύχει τη σωτηρία με τις δικές του προσπάθειες. Αντ' αυτού, οι άνθρωποι καλούνται να εξαρτώνται μόνο από έναν σωτήρα-θεό. Η Εκκλησία της Σαηεντολογίας, σε αντίθεση, υποστηρίζει ότι πνευματικά οφέλη μπορεί να γίνουν πραγματικότητα στην παρούσα ζωή. Υποστηρίζει ότι όλα τα άτομα είναι από τη φύση τους καλά και διδάσκει ότι ο καθένας θα πρέπει να αναλάβει την ευθύνη για τη δική του ζωή και τις δικές του δράσεις. Για τις εκκλησίες, μια θρησκεία που απορρίπτει την έμφυτη αμαρτωλότητα της ανθρωπότητας αποτελεί ήδη προσβολή, όμως αυτή η πρόκληση δε μειώνεται από το ότι η ηθική της Σαηεντολογίας διαθέτει μεγαλύτερη συνάφεια με τα ήθη που επικρατούν στην κοσμική Δύση στα τέλη του 20ού αιώνα, ήθη ανεκτικά προς τον ηδονισμό, που δίνουν έμφαση στην ανθρώπινη ευτυχία και στην ενθάρρυνση να συνειδητοποιήσουν οι άνθρωποι τις δυνατότητές τους. Ακόμα και πολλά μη θρησκευόμενα άτομα, που αποδέχονται έναν κοσμικό ηδονιστικό προσανατολισμό, είναι άνετοιμα να αναγνωρίσουν ως θρησκεία ένα δόγμα που εγκαταλείπει την επίσημη καταδίκη όλων των ανθρώπων ως αμαρτωλών, και, ενώ ο βαθμός που αποδέχονται συνειδητά την παραδοσιακή χριστιανική θέση είναι μικρός, παρ' όλα αυτά αντιτίθενται σε μια θρησκεία που διαφοροποιείται από τον Χριστιανισμό σε αυτά τα θεμελιώδη ζητήματα. Έτσι, επειδή κάποιοι δεν είναι ακόμη έτοιμοι να αποποιηθούν την παραδοσιακή οπτική του κόσμου και επειδή κάποιοι άλλοι πιστεύουν, παρ' όλο που οι ίδιοι δεν υποστηρίζουν αυτό το σύνολο των ηθικών αρχών, ότι τελικά είναι δουλειά της θρησκείας να το πράξει αυτό, πολύ διαφορετικά τμήματα του κοινού οδηγούνται αγελήδον στο να αντιτίθεται στη νέα θρησκεία της Σαηεντολογίας.

VII. ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΛΛΑΓΗ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΣ ΑΝΤΙΑΓΩΓΟΣ

Είναι γενικό χαρακτηριστικό των καθιερωμένων θρησκειών να τονίζουν την αρχαιότητά τους. Αυτός ο ισχυρισμός είναι στενά συνδεδεμένος με την πεποίθηση ότι υπάρχουν ακατάλυτες και αιώνιες αλήθειες και με την αόριστη αλλά ισχυρή ιδέα ότι η αυθεντική σοφία προέρχεται από κάποιο απροσδιόριστο αρχέγονο παρελθόν. Την ίδια στιγμή, υπάρχει μια ευρεία συνειδητοποίηση μιας συνεχούς και αμετάκλητης αλλαγής σε πολλές πλευρές της κοινωνικής ζωής. Όταν η οικονομική και η βιομηχανική τάξη υφίστανται μια τόσο γρήγορη και αισθητή αλλαγή, όταν η κοινωνική δομή εκδηλώνει μια συνεχή διαδικασία αναπροσαρμογής, όταν οι μεγάλοι κοινωνικοί θεσμοί –το πολίτευμα, η δικαιοσύνη, η εκπαίδευση, η ψυχαγωγία, ακόμη και η οικογένεια– υφίστανται σταθερή ασυναίσθητη προσαρμογή και προγραμματίζουν μεταρρύθμιση συνειδητά, θα ήταν περίεργο οι θρησκευτικές ιδέες και οι θρησκευτικοί οργανισμοί να μην πρέπει να υποβάλλονται σε παρόμοιες διαδικασίες αλλαγής και νεωτερισμού. Αυτό το οποίο κάνουν, αντ' αυτού, είναι να δίνουν έμφαση στην αρχαιότητα και στην παράδοση. Όμως, είναι τόσο παγιωμένη η ιδέα, καταπώς το θέτει η λειτουργία, ότι η θρησκεία πρέπει να υπάρχει: «όπως ήταν στην αρχή, είναι και τώρα, και θα είναι για πάντα», που οι αντιπρόσωποι άλλων κοινωνικών θεσμών είναι δύσκολο να συμβιβαστούν

με την ιδέα των νέων θρησκειών ή των καινοτόμων διαδικασιών που αυτές οι θρησκείες προωθούν. Οι λειτουργοί του νόμου δουλεύουν με τετριμμένους ορισμούς, εδραιωμένους από μια νομολογία που έχει τις ρίζες της στο μακρινό παρελθόν, με αποτέλεσμα ακόμα και η νομική αντίληψη για το τι αποτελεί θρησκεία να είναι συγκεχυμένη και απαρχαιωμένη. Οι πολιτικοί, ευαίσθητοι στις ανησυχίες του κόσμου, όταν για οποιονδήποτε λόγο οι νέες θρησκείες δέχονται επίθεση στα μέσα μαζικής ενημέρωσης, επικαλούνται με ευκολία τις συμβατικές και τις καθιερωμένες παραδοχές σχετικά με τη φύση της θρησκείας. Οι δημοσιογράφοι, κατά διαστήματα, παίζουν με αυτές τις ευρέως διαδεδομένες παραδοσιακές αντιλήψεις όταν θρησκευτικά θέματα μπορεί να αναχθούν σε θέματα ευρύτερου δημόσιου ενδιαφέροντος. Το ίδιο το θρησκευτικό κατεστημένο, παρά τις φιλότιμες προσπάθειές του να φέρει τις δικές του θρησκευτικές διαδικασίες στο «σήμερα», γενικά βλέπει με καχυποψία κάθε καινοτόμα εξέλιξη που συμβαίνει έξω από τα όρια των εκκλησιών. Σε έναν ραγδαία μεταβαλλόμενο κόσμο, στον οποίο οι κοινωνικοί θεσμοί βρίσκονται σε συνεχή αλλαγή, μόνο στη θρησκεία αποδίδεται συνεχής και θεωρητικά αναλλοίωτος ρόλος, λειτουργία και μορφή. Ωστόσο, αποδεικνύεται ότι ένας σημαντικός αριθμός ανθρώπων αναζητά και βρίσκει νέα πρότυπα θρησκευτικής πρακτικής και νέες αντιλήψεις της θρησκευτικής αλήθειας, ενασχολούμενοι με νέες πνευματικές αναζητήσεις και συμμετέχοντας σε νέους θρησκευτικούς οργανισμούς. Αν και πολλοί από τους κύριους εκπροσώπους της κοινής γνώμης και άσκησης επιρροής είναι ακόμη προσκολλημένοι στο αρχαίο στερεότυπο της θρησκείας, η ευρεία εναντίωση στα νέα θρησκευτικά κινήματα, επειδή είναι νέα, ισοδυναμεί με αντίσταση στην ίδια τη διαδικασία της κοινωνικής και θρησκευτικής εξέλιξης.

BRYAN RONALD WILSON
2 Αυγούστου 1995
Οξφόρδη, Αγγλία

ΛΙΓΑ ΛΟΓΙΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ

Ο Bryan Ronald Wilson είναι Επίτιμος Καθηγητής της Κοινωνιολογίας στο Πανεπιστήμιο της Οξφόρδης. Από το 1963 έως το 1993 ήταν επίσης Μέλος στο Κολέγιο All Souls, και το 1993 εξελέγη Επίτιμο Μέλος.

Για περισσότερα από σαράντα χρόνια διεξήγαγε έρευνες σε μειονοτικά θρησκευτικά κινήματα στη Βρετανία και στο εξωτερικό (ανάμεσα σε άλλα μέρη, στις Ηνωμένες Πολιτείες, στην Γκάνα, στην Κένυα, στο Βέλγιο και στην Ιαπωνία). Το έργο του περιελάμβανε μελέτη των εκδόσεων αυτών των κινήματων και, όπου ήταν δυνατόν, συναναστροφή με τα μέλη αυτών των κινήματων στις συνεδριάσεις τους, στις υπηρεσίες τους και στα σπίτια τους. Έδωσε, επίσης, ιδιαίτερη προσοχή σε κάθε κριτική αξιολόγηση των άλλων ακαδημαϊκών.

Είναι κάτοχος πτυχίου Οικονομικών και Διδακτορικού από το Πανεπιστήμιο του Λονδίνου, και Μεταπτυχιακού από το Πανεπιστήμιο της Οξφόρδης. Το 1984 το Πανεπιστήμιο της Οξφόρδης αναγνώρισε την αξία του δημοσιευμένου έργου του απονέμοντάς του τον βαθμό του Διδάκτορα Φιλολογίας. Το 1992 το Καθολικό Πανεπιστήμιο της Λουβέν, στο Βέλγιο, του απένειμε τον βαθμό του Επίτιμου Διδάκτορα. Το 1994 εξελέγη Μέλος της Βρετανικής Ακαδημίας.

Κατά καιρούς έχει αναλάβει τις παρακάτω θέσεις:

Μέλος του Ταμείου της Κοινοπολιτείας (Ίδρυμα Harkness) στο Πανεπιστήμιο της Καλιφόρνιας, στο Μπέρκλεϊ, στις ΗΠΑ, 1957-58

Επισκέπτης Καθηγητής στο Πανεπιστήμιο της Γκάνα, 1964

Μέλος του Αμερικανικού Συμβουλίου των Επιστημονικών Συλλόγων στο Πανεπιστήμιο της Καλιφόρνια, στο Μπέρκλεϊ, στις ΗΠΑ, 1966-67

Σύμβουλος Έρευνας για την Κοινωνιολογία της Θρησκείας στο Πανεπιστήμιο της Πάντοβα, στην Ιταλία, 1968-72

Επισκέπτης Ακαδημαϊκός στην Ιαπωνική Ένωση, 1975

Επισκέπτης Καθηγητής στο Καθολικό Πανεπιστήμιο της Λουβέν, στο Βέλγιο, 1976, 1982, 1986, 1993

Επισκέπτης Καθηγητής με Υποτροφία Snider, του Πανεπιστημίου του Τορόντο, στον Καναδά, 1978

Επισκέπτης Καθηγητής Κοινωνιολογίας της Θρησκείας και Σύμβουλος για Θρησκευτικές Σπουδές στο Πανεπιστήμιο Μάχιτολ, στην Μπανγκόκ, στην Ταϊλάνδη, 1980-81

Ακαδημαϊκός Επισκέπτης στη Library Scott, στο Κολέγιο Όρμοντ της Μελβούρνης, στην Αυστραλία, 1981

Επισκέπτης Καθηγητής στο Πανεπιστήμιο του Κούνισλαντ της Αυστραλίας, 1986

Διακεκριμένος Επισκέπτης Καθηγητής του Πανεπιστημίου της Καλιφόρνιας, στη Σάντα Μπάρμπαρα της Καλιφόρνια, στις Ηνωμένες Πολιτείες, 1987

Από τα έτη 1971 έως 1975, ήταν πρόεδρος του Conférence Internationale de Sociologie Religieuse (ο παγκόσμιος οργανισμός για τους κανόνες). Το 1991 εξελέγη Επίτιμος Πρόεδρος του οργανισμού, που πλέον έχει μετονομαστεί σε Société Internationale de Sociologie des Religions.

Μέλος του Συμβουλίου της Κοινωνίας για την Επιστημονική Μελέτη της Θρησκείας (Ηνωμένες Πολιτείες) 1977-79

Για αρκετά χρόνια, Ευρωπαίος Βοηθός Συντάκτη, *Εφημερίδα για την Επιστημονική Μελέτη της Θρησκείας*

Για έξι χρόνια, Συν-συντάκτης της *Ετήσιας Αναθεώρησης της Κοινωνικής Επιστήμης της Θρησκείας*.

Έχει δώσει διαλέξεις σε ευρεία κλίμακα για τα μειονοτικά θρησκευτικά κινήματα στη Βρετανία, στην Αυστραλία, στο Βέλγιο, στον Καναδά, στην Ιαπωνία και στις Ηνωμένες Πολιτείες, και, περιστασιακά, στη Γερμανία, στη Φινλανδία, στη Γαλλία, στην Ολλανδία, στη Νορβηγία και στη Σουηδία.

Έχει κληθεί ως ειδικός μάρτυρας σε δίκες που αφορούσαν αιρέσεις στη Βρετανία, στην Ολλανδία, στη Νέα Ζηλανδία και στη Νότια Αφρική και προσκόμισε αποδεικτικά στοιχεία εγγράφως σε δικαστήρια στην Αυστραλία και στη Γαλλία. Έχει κληθεί, επίσης ως ειδικός,

να δώσει γραπτές συμβουλές σχετικά με τα θρησκευτικά κινήματα στην Κοινοβουλευτική Επιτροπή Εσωτερικών Υποθέσεων στη Βουλή των Κοινοτήτων.

Ανάμεσα σε άλλα έργα, έχει εκδώσει εννέα βιβλία που αναφέρονται εξολοκλήρου ή κατά ένα μέρος στα κινήματα θρησκευτικών μειονοτήτων:

Sects and Society: the Sociology of Three Religious Groups in Britain (Αιρέσεις και Κοινωνία: Η Κοινωνιολογία των Τριών Θρησκευτικών Ομάδων στη Βρετανία), Λονδίνο, Εκδόσεις Heinemann, και Μπέρκλεϊ, University of California Press, 1961· επανέκδοση, Γουέστπορτ, Κονέντικατ, Ηνωμένες Πολιτείες, Εκδόσεις Greenwood, 1978

Patterns of Sectarianism(Πρότυπα του Σεχταρισμού) (επιμέλεια) Λονδίνο, Heinemann, 1967

Religious Sects (Θρησκευτικές Αιρέσεις), Λονδίνο, Weidenfeld και Nicholson, Νέα Υόρκη, McGraw Hill, 1970 (επίσης μεταφράστηκε στα γαλλικά, στα γερμανικά, στα ισπανικά, στα σουηδικά και στα ιαπωνικά)

Magic and the Millennium (Μαγεία και Αρχή της Νέας Χιλιετίας), Λονδίνο, Heinemann, και στη Νέα Υόρκη, Harper and Row, 1973

Contemporary Transformations of Religion (Η Σύγχρονη Μεταμόρφωση της Θρησκείας), Λονδίνο, Oxford University Press, 1976 (μεταφράστηκε στα ιταλικά και στα ιαπωνικά)

The Social Impact of the New Religious Movements (Οι Κοινωνικές Επιπτώσεις των Νέων Θρησκευτικών Κινήματων) (επιμέλεια) Νέα Υόρκη, Rose of Sharon Press, 1981

Religion in Sociological Perspective (Η Θρησκεία από την Κοινωνιολογική Προοπτική), Οξφόρδη, Clarendon Press, 1982 (μεταφράστηκε και εκδόθηκε επίσης στα ιταλικά, ετοιμάζεται μετάφραση στα ιαπωνικά)

The Social Dimensions of Sectarianism (Η Κοινωνική Διάσταση του Σεχταρισμού), Οξφόρδη, Clarendon Press, 1990

A Time to Chant: the Soka Gakkai Buddhists in Britain (Μια Στιγμή για Ψαλμούς: Οι Βουδιστές Σόκα Γκάκαϊ στη Βρετανία), [σε συνεργασία με K. Dobbelaere] Οξφόρδη: Clarendon Press, 1994 (ετοιμάζεται μετάφραση στα ιαπωνικά).

Επίσης, έχει συμβάλει σε περισσότερα από είκοσι πέντε άρθρα σχετικά με τα μειονοτικά θρησκευτικά κινήματα, στην επιμέλεια έργων και ακαδημαϊκών φύλλων στη Βρετανία, στις Ηνωμένες Πολιτείες, στη Γαλλία, στο Βέλγιο, στην Ολλανδία, στην Ιαπωνία, στην *Εγκυκλοπαίδεια Μπριτάνικα*, στην *Εγκυκλοπαίδεια των Κοινωνικών Επιστημών*, στην *Εγκυκλοπαίδεια των Θρησκειών*, και ετοιμάζει μια συμμετοχή στην *Εγκυκλοπαίδεια Ιταλιάνα*.